

Γλωσσικές στάσεις απέναντι στη βλάχικη γλώσσα σε διαδικτυακά κείμενα μαζικής κουλτούρας

Ειρήνη Κουτρομπά

Φιλολόγος- Γλωσσολόγος

Υποψήφια Διδάκτωρ Κοινωνιογλωσσολογίας Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
kmeirini123@gmail.com

Abstract

This study aims to identify and analyze the linguistic subjective attitudes towards the Vlach language and the attempts to record it, as derived from the study of three articles on the internet. The investigation and critical analysis of their language choices is considered important, as attitudes depending on who they are may lead to the preservation or retreat of language varieties. Questions that are attempted to be answered are: What linguistic stereotypes arise regarding its value? How stigmatized is it? What attitudes are formed about her attempts to record it? Does its preservation "seem" necessary? What emerges in a general context is that the Vlach language, sometimes and primarily, is treated stereotypically and derogatorily based on ideological grounds of redemption (Kutsovlach issue) and sometimes positively, contributing to its rescue and the strengthening of the Vlach linguistic identity.

Keywords: *Vlach/Aromanian/Kutsovlach language, language attitude, mass culture texts, critical discourse analysis.*

Εισαγωγή

Ο δημοσιογραφικός και μάλιστα ο διαδικτυακός λόγος είναι ετερογενής και πολυδιάστατος, καθώς προσαρμόζεται στο εκάστοτε πολυπρισματικό κοινωνικό περιβάλλον, αναπλασιώνοντάς το και διαμορφώνοντας τη δική του ιδεολογική εκδοχή πραγματικότητας (Ανδρουτσόπουλος, 2001, 178,179). Στο πλαίσιο αποκάλυψης υπόρρητων ιδεολογικών συνιστωσών και σχέσεων εξουσίας εντάσσεται η κριτική ανάλυση λόγου, καθώς αποτελεί γλωσσική προσέγγιση της κοινωνικής δομής, στοχεύοντας στη σύνδεση των γλωσσικών δομών, ως κοινωνικών πρακτικών με τις κοινωνικές (Στάμου, 2014, 149, 150).

Έτσι, υπό αυτό το πρίσμα στην παρούσα εργασία οι γλωσσικές δομές τριών δημοσιογραφικών άρθρων συνδέονται με ευρύτερες ιδεολογικές μακροκατηγορίες. Αρχικά, παρατίθενται κάποια στοιχεία της ιστορικογλωσσικής πορείας της κουτσοβλάχικης γλώσσας, των προσπαθειών διάσωσής της και των αποπειρών καταγραφής της. Στη συνέχεια, γίνεται λόγος για τη διαμόρφωση γλωσσικών στάσεων απέναντι στις μειονοτικές γλώσσες. Αναλύεται το μεθοδολογικό πλαίσιο και παρουσιάζονται οι δια του λόγου διαμορφούμενες γλωσσικές στάσεις. Τέλος, διατυπώνονται τα συμπεράσματα.

Βλάχικη μειονοτική γλώσσα: Στοιχεία ιστορικογλωσσικής πορείας, προσπάθειες διάσωσης και καταγραφής της

Η βλάχικη γλώσσα αποτελεί μια από τις κυριότερες μικρού αριθμού ομιλητών γλώσσες στην Ελλάδα (Σελλά-Μάζη, 2016, 204, 211-213). Σύμφωνα με τον Έξαρχο (2001, 144), η βλάχικη γλώσσα αποτελεί κλάδο της δημώδους-προφορικής λατινικής των Βαλκανίων και συμπληρωματικά σύμφωνα με τους Κατσάνη και Ντίνα (2010), είναι «κόρη» της Λατινικής και προέρχεται από τα ρωμαϊκά στρατεύματα που ήταν εγκατεστημένα στη βαλκανική χερσόνησο. Σύμφωνα με τον Siguan (1990), έχει την ίδια «μητέρα» γλώσσα με τη Ρουμάνικη, από όπου προκύπτουν και ομοιότητες ανάμεσά τους. Το γεγονός αυτό εκμεταλλεύτηκαν κάποιοι Ρουμάνοι γλωσσολόγοι κατά τη διάρκεια της ρουμανικής προπαγάνδας και ονόμασαν την ανατολική βαλκανική λατινική γλώσσα ως πρωτορουμανική/αρχαία ρουμανική και ισχυρίζονταν ότι από αυτήν προήλθαν τα κουτσοβλάχικα, τα ιστορορουμανικά και τα

μογλενίτικα, εξυπηρετώντας προπαγανδιστικούς σκοπούς, χωρίς να βασίζονται σε ιστορικά ή γλωσσολογικά τεκμήρια.

Η βλάχικη γλώσσα αποτελεί μια γλώσσα χαμηλής βιωσιμότητας, διατρέχει, δηλαδή, υψηλό κίνδυνο συρρίκνωσης κατά τα επόμενα χρόνια (Σελλά-Μάζη, 2016, 23). Η έλλειψη μιας κοινής Βλάχικης γλώσσας, η μετακίνηση των βλαχόφωνων προς τα αστικά κέντρα, οι επιγαμίες, η μειωμένη χρησιμότητα, η έλλειψη κωδικοποίησης, η υποτίμηση από τους ίδιους τους ομιλητές και η ρουμανική προπαγάνδα αποτελούν παράγοντες που συνετέλεσαν στην υποχώρηση της γλώσσας (Kahl, 2011, 37-41, Κολτσίδα, 1998, 199-203). Η κουτσοβλάχικη, αν και μιλιέται επί δύο χιλιετίες, διαμορφώθηκε γραπτά τους τελευταίους δύο αιώνες.

Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση φαίνεται πως έχουν γίνει σύγχρονες προσπάθειες καταγραφής της βλάχικης γλώσσας, όπως των Κατσάνη & Ντίνα, 1990, Μπέη & Δασούλα, 2017, από τις οποίες διαπιστώθηκε ότι η καταγραφή της αποτελεί ένα περίπλοκο ζήτημα λόγω του ετερόκλητου χαρακτήρα της. Διαχρονικά, οι πρώτες προσπάθειες καταγραφής ανάγονται στον 18^ο αιώνα, ενώ στον ελλαδικό χώρο το πρώτο γραπτό δείγμα του 16-17^{ου} αιώνα βρέθηκε στο ναό του Αγίου Ζαχαρία στο Ζαγάρι Γράμμου σύμφωνα με τον Σιώκη (2002, 138). Προσπάθειες καταγραφής έγιναν και από Βλάχους απόδημους, όπως από τον Καβαλλιώτη, τον Μοσχοπολίτη, τον Ουκούτα (Κολτσίδα, 1998, 189, Σιώκης, 2002, 40-41, Μπέης & Δασούλα, 2017).

Γλωσσικές στάσεις απέναντι στη βλάχικη γλώσσα

Οι ομιλητές/τριες ανάλογα τις καταβολές και τις εμπειρίες τους σχηματίζουν απέναντι στις διάφορες γλωσσικές συμπεριφορές στάσεις. Οι στάσεις μπορεί να είναι τόσο θετικές όσο και αρνητικές και να επηρεάζουν τη διατήρηση ή την υποχώρηση κάποιας γλωσσικής ποικιλίας, να προκαλούν αλλαγές στη μορφή της γλώσσας και να επηρεάζουν την επικοινωνιακή ικανότητα των ατόμων (Τσιτσιπής, 2001, 78). Οι στάσεις είναι ανθεκτικές και αντιστέκονται στην αλλαγή (Κακριδή-Φερράρι, 2007). Οι στάσεις αυτές εκφράζονται μέσω της χρήσης γλωσσικών τύπων, οι οποίοι την καθορίζουν και ανάγονται σε ενδείκτες κοινωνικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών και δημιουργούν μια γλωσσική ιδεολογία, μια αντίληψη επηρεασμένη σχεδόν πάντα από την κυρίαρχη ποικιλία (Τσιτσιπής, 2001, 78). Την κυρίαρχη ποικιλία-εθνική

γλώσσα επιδίωξαν να προωθήσουν τα ευρωπαϊκά κράτη, από τη βιομηχανική επανάσταση μέχρι τη δημιουργία της ευρωπαϊκής ένωσης, μέσω της υιοθέτησης μιας ομογενοποιητικής/μονογλωσσικής γλωσσικής πολιτικής, εξισώνοντας την εθνική γλώσσα με την εθνική ενότητα (Χριστίδης, 2001). Η υιοθέτηση της μονογλωσσίας σε συνδυασμό με διάφορους άλλους παράγοντες (ιστορικούς, κοινωνικοπολιτικούς), οδήγησαν τους ομιλητές μειονοτικών γλωσσών στη γλωσσική μετατόπιση προς την επικρατέστερη γλωσσική ποικιλία, ενώ πολλές φορές οι ίδιοι οι ομιλητές των μειονοτικών γλωσσών προέβησαν πρώτοι σε απόρριψη του γλωσσικού τους συστήματος (Μαλικούτη-Drachman, 2000).

Όσον αφορά την αρωμουνική, κουτσοβλαχική ή βλαχική, η επίδραση της ελληνικής σ' αυτή είναι μεγάλη. Επίσης υπάρχει μεγάλη γεωγραφική διαφοροποίηση από περιοχή σε περιοχή όπου ομιλείται (Σελλά-Μάζη, 2016, 24). Παρατηρείται μια άρνηση μετάδοσής της από γενιά σε γενιά για ιδεολογικούς λόγους υποτίμησης, φαινόμενο που χαρακτηρίζεται και ως «γλωσσική αυτοκτονία» (Μπέης και Δασούλας, 2017). Με την είσοδο στον 21ο αι. ξεκίνησαν αξιόλογες προσπάθειες διάσωσης της κουτσοβλαχικής γλώσσας από τους κατά τόπους συλλόγους των Βλάχων. Ήδη από το 2017, η κουτσοβλαχική διδάσκεται στη Θεσσαλονίκη από το σύλλογο Βλάχων Αετομηλίτσας. Αρχικά νωρίτερα ξεκίνησε η διδασκαλία της σε Λάρισα, Βέροια, Αθήνα, Κόνιτσα και περιοχές της Ηπείρου.

Υλικό

Η παρούσα εργασία εστιάζει σε τρία δημοσιογραφικά άρθρα. Το πρώτο με τίτλο «Πώς να δημιουργήσετε «βλαχικό ζήτημα» εκ του μη όντος», προέρχεται από την ιστοσελίδα ποικίλης ύλης www.lifo.gr και αποτελεί άποψη του Δημήτρη Χριστόπουλου, καθηγητή Πολιτειολογίας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου και Κοσμήτορα της Σχολής Πολιτικών Επιστημών από το 2021. Ιδρυτικό μέλος του Κέντρου Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων, του πρώτου think tank που ασχολήθηκε με τα μειονοτικά στην Ελλάδα, και υπεύθυνος, μαζί με τον Κωνσταντίνο Τσιτσελίκη, της Σειράς Μελετών του KEMO¹. Το δεύτερο με τίτλο ««Τα

¹ Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα: <http://www.dimitrischristopoulos.gr/viografiko/>

βλάχικα πράγματα μεταξύ ιδεολογίας και πραγματικότητας» προέρχεται από την ιστοσελίδα www.vlaxochoria.gr και αποτελεί άποψη του ιστορικού Στέργιου Λαΐτσου από το Περιβόλι των Γρεβενών². Το τρίτο άρθρο με τίτλο «Να πούμε την αλήθεια για τη βλάχικη γλώσσα» προέρχεται από την ιστοσελίδα www.paramythiaonline.gr και αποτελεί άποψη του πολιτικού Αντώνη Μπέζα, βλαχικής καταγωγής, ο οποίος στην κυβέρνηση Σαμαρά υπηρέτησε ως Υφυπουργός Υγείας 24 Ιουνίου 2013 - 9 Ιουνίου 2014 και ως Υφυπουργός Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας 9 Ιουνίου 2014 - 26 Ιανουαρίου 2015³.

Οι συντάκτες των εν λόγω σχολιογραφικών άρθρων δεν έχουν εποπτεία ολόκληρου του γεγονότος, ώστε να αποτυπώσουν απευθείας το γεγονός, όπως το βιώνουν, αλλά συνεπικουρούνται με άλλες φωνές τις οποίες είτε παραθέτουν αυτούσιες είτε διερμηνευμένες (de Beer, 2009, 156). Αυτές οι φωνές μπορούν να διακριθούν σε πηγές χαμηλού κύρους δίχως θεσμική εξουσία και πηγές υψηλού κύρους με θεσμική εξουσία (Γιαλαμπούκη, 2010, 168). Οι φωνές ως ιδεολογικοί φορείς συγκροτούν ταυτότητες και την κοινωνική πραγματικότητα μέσω των γλωσσικών επιλογών και των αφηγηματικών, αναμεταδοτικών επιτελέσεων (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011, 52). Η συγκρότηση πραγματικότητας επιτυγχάνεται μέσω της σημασιολόγησης ορισμένων γεγονότων ιδεολογικά φορτισμένων ως αξιωματικών και συγκαλύπτουν ή αποκαλύπτουν πολιτικές ευθύνες (Δούκα, Φτερνιάτη & Αρχάκης, 2016, 169· Ανδρουτσόπουλος, 2001, 175).

Στόχοι

Οι στόχοι που τίθενται στην παρούσα εργασία είναι να διερευνηθεί: 1) αν και ποια στερεότυπα προκύπτουν σχετικά με την αξία της βλάχικης γλώσσας μέσω της ανάλυσης των λεξικογραμματικών στοιχείων των άρθρων, 2) αν και κατά πόσο στιγματίζεται, 3) ποιες στάσεις μέσω των γλωσσικών

² Περισσότερες πληροφορίες στα: <https://biblionet.gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%89%CF%80%CE%BF/?personid=93527> και <https://independent.academia.edu/StergiosLaitsos>

³ Περισσότερες πληροφορίες στο: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BD%CF%84%CF%8E%CE%BD%CE%B7%CF%82_%CE%9C%CF%80%CE%AD%CE%B6%CE%B1%CF%82

επιλογών διαμορφώνονται σχετικά με τις απόπειρες καταγραφής της, 4) αν και σε ποιο βαθμό η διατήρησή της «φαντάζει» αναγκαία.

Μεθοδολογικό πλαίσιο

Ως μέθοδος ανάλυσης των άρθρων υιοθετείται η κριτική ανάλυση λόγου και συγκεκριμένα η κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση του Fairclough (1995, 56) με το τριδιάστατο μοντέλο ανάλυσης που περιλαμβάνει το μικρο-επίπεδο (γλωσσική ανάλυση κειμένου), το μεσο-επίπεδο (επεξηγητική σύνδεση του κειμένου με το περικείμενο) και το μακρο-επίπεδο (ερμηνευτική σύνδεση με τις ευρύτερες κοινωνικές δομές) (όπως αναφέρεται στο Στάμου, 2014, 164). Για την κειμενική ανάλυση αξιοποιείται η συστημική- λειτουργική γραμματική του Halliday (1994), αντιμετωπίζοντας τη γλώσσα ως ένα σύστημα σημασιακών σχέσεων με στόχο την κατασκευή νοημάτων. Κάθε σημασιολογική κατηγορία πραγματώνεται με λεξικο-γραμματικές επιλογές (Λύκου, 2000· Στάμου, 2011, 185).

Ανάλυση κειμένων

1ο κείμενο

Το άρθρο του Δημήτρη Χριστόπουλου προέρχεται από την ενημερωτική ιστοσελίδα Lifo, δημοσιεύθηκε στις 29.10.2021 και περιλαμβάνει τοποθέτηση υπέρ της χρήσης και καταγραφής της βλάχικης γλώσσας. Αφορμή για τη σύνταξη του άρθρου αποτέλεσε η απόρριψη της πρότασης της Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης του Πολιτισμού των Βλάχων, που ζήτησε επιχορήγηση για τη δημιουργία μιας ψηφιακής βάσης δεδομένων μνημείων του λόγου των Ελλήνων Βλάχων.

Απόσπασμα 1^ο

Η Εταιρεία Μελέτης του Πολιτισμού των Βλάχων παλεύει να γράψει τη γλώσσα αυτή αλλά οι ύστεροι χωροφύλακες της εθνοφοροσύνης επειδή, ανάμεσα σε άλλα, φοβούνται ότι θα βγούνε στη φόρα τα άπλυτα των πολιτικών και βιολογικών τους προγόνων, προσπαθούν να λογοκρίνουν κάθε αναφορά στη γλώσσα.

Σε επίπεδο μεταβιβαστικότητας, ο δημοσιογράφος χρησιμοποιεί μια υλική διαδικασία παλεύει να γράψει τη γλώσσα μέσω της οποίας

αναδεικνύεται η προσπάθεια της Εταιρείας Μελέτης του Πολιτισμού των Βλάχων να καταγράψει τη γλώσσα και να τη διασώσει. Με τη χρήση μιας νοητικής διαδικασίας φοβούνται και μιας υλικής προσπαθούν να λογοκρίνουν, ο δημοσιογράφος αναφέρεται με έμμεσο τρόπο στους αρνητές καταγραφής της βλάχικης γλώσσας και συγκεκριμένα στην Υπουργό Πολιτισμού Μενδώνη. Η σύνταξη είναι ενεργητική με αποτέλεσμα να τονίζεται, θεματοποιείται ο δράστης (actor) (Στάμου, 2014, 177) η *Εταιρεία Μελέτης Πολιτισμού των Βλάχων* και ο αισθανόμενος (sensor) οι *ύστεροι χωροφύλακες της εθνοπροσύνης* με την τοποθέτησή τους στην αρχική θέση της πρότασης. Σε επίπεδο διαπροσωπικών επιλογών, οι πράξεις είναι βεβαιωτικές (Κανάκης, 2014, 60-61) και η τροπικότητα επιστημική (Στάμου, 2014:176), αναδεικνύοντας την επιμονή και τη βεβαιότητα στις στάσεις που αποκρυσταλλώνονται. Επίσης, χρησιμοποιούνται αξιολογικά στοιχεία μέσω των οποίων αναδεικνύεται η στάση του ίδιου του δημοσιογράφου υπέρ της καταγραφής της γλώσσας, όπως και συναισθηματικά και αξιολογικά φορτισμένες φράσεις *χωροφύλακες της εθνοπροσύνης*, μεταφορές *θα βγούνε στη φόρα τα άπλυτα* (Στάμου, 2011, 185,186). Με αυτές τις σημασιοσυντακτικές και λεξιλογικές επιλογές, σχηματοποιούνται δύο γλωσσικές στάσεις απέναντι στη βλάχικη γλώσσα. Η μια υποστηρίζει την καταγραφή και διάσωση της γλώσσας ως φορέα πολιτισμού και η άλλη τη μη καταγραφή της, εκβάλλοντας στη διαμόρφωση μιας αρνητικής στάσης απέναντι στη βλάχικη γλώσσα.

Απόσπασμα 2^ο

Το χειρότερο όμως είναι ότι με την απόφαση αυτή η υπουργός είναι σαν να παραδέχεται ότι θεωρεί πως μια υποτιθέμενη μειονότητα «ρουμανίζοντων Βλάχων» ζητάει να γίνει γραπτή η γλώσσα της και για τον λόγο αυτό, το υπουργείο τελικώς απορρίπτει την πρόταση με φοβερό επιχείρημα ότι τα βλάχικα δεν είναι γλώσσα, αλλά «διάλεκτος» ή «ιδίωμα». Επομένως, αφού δεν είναι γλώσσα αλλά κάτι υποδεέστερο, τότε δεν χρήζει προστασίας. Αν όμως υποθέσουμε πως τα βλάχικα δεν είναι γλώσσα αλλά διάλεκτος, τίθεται το αμείλικτο ερώτημα τίνος γλώσσας είναι διάλεκτος ή ιδίωμα;... Εδώ, λοιπόν,

φαντάζομαι εν τη άγνοια της αυτή τη φορά, η υπουργός ολισθαίνει στο επιχείρημα που θα σκορπίζει χαμόγελα σε ρουμάνικους εθνικιστικούς κύκλους πως τάχα τα βλάχικα δεν είναι γλώσσα διότι είναι ρουμάνικα. Διότι, ελληνική διάλεκτος τα βλάχικα δεν είναι με κανένα θεό. Με κανέναν απολύτως!

Συνεχίζοντας, ο Δ. Χριστόπουλος εντάσσει στο άρθρο του τη φωνή της Υπουργού Πολιτισμού, φωνή υψηλού κύρους με θεσμική εξουσία (Γιαλαμπούκη, 2010,168), χρησιμοποιώντας μια λεκτική διαδικασία μια υποτιθέμενη μειονότητα «ρουμανιζόντων βλάχων» ζητάει να γίνει γραπτή η γλώσσα, ώστε να παρουσιάσει την οπτική των βλάχων υπό την οπτική γωνία της και μια υλική το υπουργείο τελικώς απορρίπτει την πρόταση με φοβερό επιχείρημα, ώστε να δείξει την αντιμαχόμενη δια του λόγου διαμορφούμενη στάση του Υπουργείου και μια συσχετιστική τα βλάχικα δεν είναι γλώσσα, αλλά «διάλεκτος» ή «ιδίωμα» μέσω της οποίας παρουσιάζεται η άποψη της Υπουργού, με την οποία ορίζει τα βλάχικα ως διάλεκτο ή ιδίωμα, υπονοώντας ότι ανήκουν σε κάποια άλλη γλώσσα (ελληνική ή ρουμανική;). Ο Δ. Χριστόπουλος χρησιμοποιεί μια νοητική διαδικασία και κατευθυντική πράξη αν όμως υποθέσουμε, σε συνδυασμό με μια υλική διαδικασία και βεβαιωτική πράξη θα σκορπίζει χαμόγελα σε ρουμάνικους εθνικιστικούς κύκλους, με στόχο να προβληματίσει για την ανάδυση υπόρρητων ιδεολογικών ερεισμάτων που ανάγονται στη ρουμανική προπαγάνδα, άρα στο Κουτσοβλαχικό ζήτημα. Το τελευταίο αναδύθηκε από το δεύτερο μισό του 19ου αι. έως το 1913 και οριστικά ως το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου και είχε ως στόχο τον προσηλυτισμό των Βλάχων και την «απελευθέρωση των αλύτρωτων ομογενών τους» στη Βαλκανική χερσόνησο (Παυλίδης, χ.χ., 6). Και σε αυτή την περίπτωση, ο δράστης ή ο αισθανόμενος δηλώνονται ρητά, θεματοποιούνται και στοχοποιείται η Υπουργός. Χρησιμοποιεί αξιολογικά στοιχεία, για να αποδώσει εμφατικά την υπόρρητη διασύνδεση των βλαχικών με τη ρουμανική γλώσσα, όπως μεταφορές δεν είναι με κανένα θεό, θα σκορπίζει χαμόγελα, επίθετα χειρότερο, αμείλικτο και σημεία στίξης (Στάμου, 2011, 185-6), όπως το ερωτηματικό τίθεται το αμείλικτο ερώτημα τίνος γλώσσας είναι διάλεκτος ή ιδίωμα; και το θαυμαστικό Με κανέναν

απολύτως! μέσω των οποίων εκφράζει την υπόνοια της Υπουργού Πολιτισμού για τη διασύνδεση των βλάχικων με τη ρουμάνικη γλώσσα. Επομένως, η φωνή της υπουργού λειτουργεί ως ιδεολογικός φορέας (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011, 52), ο οποίος συγκροτεί μια προκατειλημμένη κοινωνική πραγματικότητα στην οποία απορρίπτεται ένα σημαντικό κομμάτι της πολιτισμικής ταυτότητας των Βλάχων, η γλώσσα.

Σύμφωνα με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι οι βλαχόφωνοι Έλληνες στην πλειονότητά τους δεν θεώρησαν ποτέ τον εαυτό τους ως ξεχωριστή εθνότητα. Αυτοπροσδιορίζονται ως Έλληνες και Βλάχοι και σε κάθε ευκαιρία δηλώνουν την ελληνική τους συνείδηση (Μέρτζος, 2010, 40). Παρόλα αυτά, όπως αναδεικνύεται και από το άρθρο, έμειναν κατάλοιπα σε θέματα στάσεων και από τους ίδιους τους βλαχόφωνους και συγκεκριμένα αποκρυστάλλώθηκε μια στάση αποστροφής προς τη γλώσσα. Προκλήθηκε ένα αίσημα συλλογικής ενοχής στους Βλάχους και καχυποψίας και επικράτησε η άποψη ότι η κουτσοβλαχική δεν έχει γραπτή μορφή και οποιoσδήποτε αποπειράται να την αποδώσει με λατινικό αλφάβητο είναι ρουμανόφιλος (Kahl, 2011, 40).

Απόσπασμα 3^ο

Δεν τους το κάνουμε το χατίρι. Θα μιλάμε για όποια γλώσσα θέλουμε και σε όποια γλώσσα θέλουμε. Δεν θα χαριστούμε στους όψιμους εμπόρους της εθνικοφροσύνης, τους ταγούς της λογοκρισίας και του εμπορίου του εθνικού παροξυσμού. Αν μπορεί κάποιος να μιλήσει στα βλάχικα, με γεια του, με χαρά του. Αν θέλει να γράψει τα βλάχικα στα λατινικά, επίσης. Αν θέλει να τα γράψει ελληνικά, το ίδιο. Αν ο άλλος θέλει να μιλάει τη γλώσσα του και να ασχολείται με το να τη διασώσει, δεν θα ακούσει εκείνους που του λένε ότι «κάνεις λάθος, δεν μιλάς γλώσσα αλλά σύνολο προφορικών διαλέκτων». Αυτά είναι ανοησίες.

Σε ένα ακόμα απόσπασμα του άρθρου, χρησιμοποιούνται υλικές διαδικασίες *Δεν τους το κάνουμε το χατίρι, Δεν θα χαριστούμε στους όψιμους εμπόρους της εθνικοφροσύνης και λεκτικές διαδικασίες Θα μιλάμε για όποια γλώσσα θέλουμε και σε όποια γλώσσα θέλουμε*

χρησιμοποιώντας παράλληλα δεσμευτικές γλωσσικές πράξεις (Κανάκης, 2014, 62) που δηλώνουν προτροπή και υπόσχεση στον ίδιο τον εαυτό και στο σύνολο των Βλάχων, για διεκδίκηση του δικαιώματος να μιλούν τη μητρική τους γλώσσα. Για τον ίδιο σκοπό της συγκρότησης θετικής στάσης απέναντι στη γλωσσική και πολιτισμική ταυτότητα των Βλάχων χρησιμοποιούνται δεικτικά α' πληθυντικού προσώπου, όπως εκφράζονται μέσα από τη ρηματική μορφολογία *δε θα χαριστούμε, θα μιλάμε*. Η συλλογική υπερασπιστική ταυτότητα που κατασκευάζει και η οπτική του Δ. Χριστόπουλου δεν είναι άσχετες με τη δραστηριοποίησή του στην προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτικών ομάδων και εν γένει των μειονοτικών γλωσσών.

Προς την ίδια κατεύθυνση, χρησιμοποιεί κατευθυντικές πράξεις *Αν μπορεί κάποιος να μιλήσει στα βλάχικα, με γεια του, με χαρά του. Αν θέλει να γράφει τα βλάχικα στα λατινικά, επίσης. Αν θέλει να τα γράφει ελληνικά, το ίδιο. Αν ο άλλος θέλει να μιλάει τη γλώσσα του και να ασχολείται με το να τη διασώσει μέσω των οποίων προτρέπει προς την προφορική χρήση της γλώσσας και την καταγραφή της για όποιον το επιθυμεί. Επίσης, αξιοποιεί αξιολογικές και συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις, όπως εθνικοφροσύνης, τους ταγούς της λογοκρισίας και εθνικού παροξυσμού, ανοησίες, μέσω των οποίων διαφοροποιεί τη δική του θετική στάση σε σχέση με αυτή των ατόμων που αμφισβητούν τη χρήση της σε προφορικό ή γραπτό επίπεδο.*

2^ο κείμενο

Στην ιστοσελίδα www.vlaxoxoria.gr στην οποία παρατίθενται γνώμες αναγνωστών για τους βλάχους και τον ελληνισμό, όπως και ποικίλο υλικό το οποίο συνθέτει την πολιτισμική εικόνα και ταυτότητα των βλάχων, συμπεριλήφθηκε στις 10 Μαρτίου του 2022 ένα κείμενο του ιστορικού Στέργιου Λαϊτσου από το Περιβόλι των Γρεβενών με τίτλο «Τα βλάχικα πράγματα μεταξύ ιδεολογίας και πραγματικότητας».

Απόσπασμα 1^ο

Δεδομένου ότι η προσωπική μου θέση είναι υπέρ της επιστημονικής φωνητικής καταγραφής κατά βάση με το λατινικό αλφάβητο

και δεν συνηγορώ στην κατασκευή κοινής βλαχικής γλώσσας μέσω οιασδήποτε εκπαιδευτικής διαδικασίας, θεώρησα ότι δεν μπορούσα να φέρω την ευθύνη μιας απόφασης, το δεύτερο σκέλος της οποίας δεν με εξέφραζε. Η δε αρνητική θέση μου ως προς τη διδασκαλία στηρίζεται σε καθαρά λογικούς, επιστημονικούς και διόλου συναισθηματικούς λόγους κι όπως τους περιέγραφαν το 1998 ο καθηγητής Νίκος Κατσάνης αλλά κι ο ερευνητής και συγγραφέας του πολύτομου έργου για τους Βλάχους Αστέριος Κουκούδης⁴.

Ο ιστορικός χρησιμοποιώντας συσχετιστικές διαδικασίες η προσωπική μου θέση είναι υπέρ της επιστημονικής φωνητικής καταγραφής κατά βάση με το λατινικό αλφάβητο και λεκτικές δεν συνηγορώ στην κατασκευή κοινής βλαχικής γλώσσας μέσω οιασδήποτε εκπαιδευτικής διαδικασίας διαμορφώνει μια θετική στάση απέναντι στη φωνητική καταγραφή με βάση το διεθνές φωνητικό αλφάβητο η οποία θα προορίζεται για επιστημονική χρήση, ενώ παράλληλα απορρίπτει τη διδασκαλία της στο σχολείο. Για να δηλώσει καθαρότερα αυτή του τη στάση, χρησιμοποιεί αξιολογικά στοιχεία, όπως επίθετα αρνητική θέση και επιρρήματα καθαρά λογικούς.. λόγους και αξιοποιεί φωνές υψηλού κύρους με θεσμική εξουσία (Γιαλαμπούκη, 2010, 168), όπως του καθηγητή Κατσάνη και του ερευνητή και συγγραφέα Κουκούδη.

Απόσπασμα 2^ο

Γνωρίζετε ότι μιλάω βλαχικά που υπερκαλύπτουν αυτό που ο Νίκος Κατσάνης ονομάζει γλωσσική επάρκεια και σας πληροφορώ ότι ονειρεύομαι και σ' αυτά. Και συμβαίνει το δεύτερο διότι έζησα στον πραγματικό χωροχρόνο χρήσης της γλώσσας που είναι πολύ

⁴ Ο Νίκος Κατσάνης θεωρεί ότι «με όρους γλωσσολογικούς», «μια γλώσσα πρέπει να έχει αυτοτέλεια σε όλα τα λειτουργικά της επίπεδα... οι λιγότερο διαδομένες δεν ανταποκρίνονται σε όλα τα λειτουργικά επίπεδα...δεν μπορούμε να τις χρησιμοποιήσουμε σε ένα επιστημονικό σύγγραμμα ή σε μια δημόσια συζήτηση» ΚΕΜΟ, *Γλωσσική ετερότητα στην Ελλάδα*, σελ. 96-97 και σελ. 110.

Αστέριος Κουκούδης: «Δεν μπορούμε να μιλάμε για την ενδεχόμενη διδασκαλία της βλαχικής χωρίς προηγουμένως να έχει γίνει συστηματική έρευνα και καταγραφή» ΚΕΜΟ, *Γλωσσική ετερότητα στην Ελλάδα*. σελ. 107-108.

πιο διαφορετικός από τη σημερινή φαντασίωση αναβίωσης. Η άποψή μου επίσης διαμορφώνεται σε σχέση με το βασικό ζήτημα της χρησιμότητας των βλαχικών, προκειμένου να εκφραστεί η σύγχρονη μας. Και τα βλαχικά που μιλάμε, κακά τα ψέματα, δεν την εκφράζουν. Συνεπώς προκύπτει η αναγκαιότητα επινόησης και κατασκευής γλώσσας. Η επινόηση και κατασκευή γλώσσας, προκειμένου να εξυπηρετηθεί η σύγχρονη επικοινωνία, ιδιαίτερα όταν συμβαίνει έξω από το περιβάλλον όπου μιλιέται η γλώσσα, είναι διαδικασίες κατεξοχήν πολιτικές και τέτοιος λόγος, κατά την άποψή μου, δεν συντρέχει... Ο ιστορικός αξιοποιεί λεκτικές διαδικασίες μιλάω βλάχικα που υπερκαλύπτουν αυτό που ο Νίκος Κατσάνης ονομάζει γλωσσική επάρκεια και μια υλική έξησα στον πραγματικό χωροχρόνο χρήσης της γλώσσας, για να αναδείξει τη σε πράξη αξιοποίηση της γλώσσας από μέρους του και τη θετική του αντιμετώπιση, αλλά και τη χρήση της γλώσσας σε ρεαλιστικό κοινωνικό πλαίσιο. Η σύνταξη είναι ενεργητική με στόχο να τονιστεί το υποκείμενο που βιώνει το πραγματικό πλαίσιο χρήσης της γλώσσας. Στη συνέχεια, με τη χρήση υλικών, λεκτικών και συσχετιστικών διαδικασιών Η επινόηση και κατασκευή γλώσσας, προκειμένου να εξυπηρετηθεί η σύγχρονη επικοινωνία, ιδιαίτερα όταν συμβαίνει έξω από το περιβάλλον όπου μιλιέται η γλώσσα, είναι διαδικασίες κατεξοχήν πολιτικές και τέτοιος λόγος, κατά την άποψή μου, δεν συντρέχει με την παράλληλη αξιοποίηση της παθητικής σύνταξης αναφέρεται στη μη αναγκαιότητα γραφικού συστήματος για τη γλώσσα, καθώς δεν το επιτάσσει το πλαίσιο χρήσης, παρά μόνο πολιτικές σκοπιμότητες. Η χρήση της παθητικής και η έλλειψη ποιητικού αιτίου συσκοτίζει τον πολιτικό δράστη και τον επινοητή της γλώσσας. Η τροπικότητα είναι σε κάθε περίπτωση επιστημική, με στόχο να εκφραστεί η βεβαιότητα των λεγομένων του και η σιγουριά του για την πρόταση που παραθέτει.

Απόσπασμα 3ο

Οφείλει η ΠΟΠΣΒ συνολικά, οι Σύλλογοί της και τα μέλη τους, να κατανοήσουν την ίδια τη δική της θέση ότι «τα βλάχικα που ομιλούνται από Έλληνες, δεν είναι ούτε ξένα ούτε μειονοτική γλώσσα.

Είναι μια άλλη γλώσσα και συνιστά στοιχείο της υπερχλιετούς προφορικής πολιτισμικής κληρονομιάς της πατρίδας μας. Η επιστημονική καταγραφή, μελέτη και διάσωσή τους είναι η καλύτερη απάντηση τόσο στους αδαείς κινδυνολογούντες φοβικούς όσο και στους επαγγελματίες ακτιβιστές και κατασκευαστές μιας «εθνικής» αρμάνιχης/βλάχικης γλώσσας».

Σ' αυτό το απόσπασμα, ο ιστορικός χρησιμοποιώντας ενεργητική σύνταξη με τονισμό των δραστών η ΠΟΠΣΒ, οι σύλλογοι, τα μέλη νοητικές διαδικασίες και δεοντική τροπικότητα Οφείλει η ΠΟΠΣΒ συνολικά, οι Σύλλογοί της και τα μέλη τους, να κατανοήσουν την ίδια τη δική της θέση στοχεύει στο να δείξει την αναγκαιότητα διευκρίνισης της κατηγορίας της γλώσσας σε συνδυασμό με μια συσχετιστική δεν είναι ούτε ξένη ούτε μειονοτική. Χρησιμοποιεί ακόμα μια συσχετιστική για να διατυπώσει το ποιον της *Είναι μια άλλη γλώσσα και συνιστά στοιχείο της υπερχλιετούς προφορικής πολιτισμικής κληρονομιάς της πατρίδας μας και να προτείνει την επιστημονική καταγραφή της, τη μελέτη και διάσωση Η επιστημονική καταγραφή, μελέτη και διάσωσή τους είναι η καλύτερη απάντηση.* Ενισχυτικά της άποψης του συντελούν τα αξιολογικά στοιχεία, όπως η χρήση συναισθηματικά φορτισμένων λέξεων πατρίδας, υπερχλιετούς, η χρήση επιθέτων καλύτερη.

3^ο κείμενο

Τα αποσπάσματα προέρχονται από τον ιστότοπο www.paramythia-online.gr και συγκεκριμένα από το άρθρο «Να πούμε την αλήθεια για τη Βλάχικη Γλώσσα» του Αντώνη Μπέζα, Έλληνα πολιτικού βλαχικής καταγωγής, ο οποίος τάσσεται υπέρ της καταγραφής της βλαχικής γλώσσας με τη χρήση του ελληνικού αλφαβήτου.

Απόσπασμα 1^ο

Τα επιστημονικά δεδομένα φανερώνουν ότι η λεγόμενη «βλάχικη γλώσσα», δεν είναι μια ενιαία και «κανονική» γλώσσα. Είναι ένα σύνολο από τοπικές προφορικές διαλέκτους («φαρσεριώτικη», «μετσοβίτικη», «γραμμουστιάνικη» κλπ), που δεν είναι ομογενοποιημένες, διαφέρουν ακόμη και μεταξύ γειτονικών χωριών και

διαμορφώθηκαν λόγω της ρωμαϊκής και βυζαντινής λατινοφωνίας στον ελλαδικό χώρο.

Ο πολιτικός χρησιμοποιεί συσχετιστικές διαδικασίες με στόχο να ορίσει τη βλάχικη γλώσσα δεν είναι μια ενιαία και «κανονική» γλώσσα. Είναι ένα σύνολο από τοπικές προφορικές διαλέκτους («φαρσεριώτικη», «μετσοβίτικη», «γραμμουστιάνικη» κλπ), που δεν είναι ομογενοποιημένες, θεματοποιώντας τη φράση βλάχικη γλώσσα και προσελκύοντας την προσοχή των αναγνωστών στον ορισμό της βλάχικης γλώσσας. Η τροπικότητα είναι επιστημική δηλώνοντας υψηλό βαθμό βεβαιότητας σχετικά με τον μη ενιαίο χαρακτήρα της βλάχικης γλώσσας.

Απόσπασμα 2^ο

Κανονική βλάχικη γλώσσα με την έννοια «του συστήματος που κατασκευάζει τις σημασίες σε πραγματικές περιστάσεις επικοινωνίας, δημιουργώντας νοήματα σε συγκεκριμένες κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες», δεν υπάρχει! Ας μη προσπαθούν κάποιοι να την δημιουργήσουν. Τα «βλάχικα» διατηρήθηκαν μόνο για ενδοσυνεννόηση και χρήση στον ιδιωτικό βίο και μεταδίδονταν στους νεότερους προφορικά γιατί οι Βλάχοι σαν Έλληνες ήταν δίγλωσσοι και χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά την ελληνική ως γραπτή γλώσσα για τις διοικητικές, εμπορικές, εκκλησιαστικές και εκπαιδευτικές τους ανάγκες.

Στη συνέχεια, αξιοποιεί μια υπαρκτική διαδικασία με επιστημική τροπικότητα *Κανονική βλάχικη γλώσσα... δεν υπάρχει!* για να εκφράσει τη βεβαιότητά του για την ανυπαρξία οργανωμένου βλάχικου γλωσσικού συστήματος. Η βεβαιότητα αυτή ενισχύεται και από τη χρήση του θαυμαστικού το οποίο λειτουργεί επιτατικά. Η στάση και η τοποθέτησή του διαμορφώνονται σαφέστερα μέσω του συνδυασμού υλικών διαδικασιών *Τα «βλάχικα» διατηρήθηκαν μόνο για ενδοσυνεννόηση και χρήση στον ιδιωτικό βίο και... και λεκτικών διαδικασιών μεταδίδονταν στους νεότερους προφορικά, μέσω των οποίων επισημαίνεται το ανεπίσημο πλαίσιο χρήσης της γλώσσας και η προφορική της παράδοση.* Η παραπάνω τοποθέτηση ενισχύεται με τη χρήση συσχετιστικής και υλικής διαδικασίας οι οποίες αποτυπώνονται, δηλώνοντας υψηλό βαθμό βεβαιότητας γιατί οι Βλάχοι σαν Έλληνες ήταν δίγλωσσοι και

χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά την ελληνική ως γραπτή γλώσσα για τις διοικητικές, εμπορικές, εκκλησιαστικές και εκπαιδευτικές τους ανάγκες και φανερώνουν τη χρήση της ελληνικής στα υπόλοιπα επίσημα ή ημιεπίσημα επικοινωνιακά πλαίσια. Στις δύο πρώτες περιπτώσεις παρατηρείται η χρήση της παθητικής σύνταξης και η συσκότιση του δράστη/λέγοντος μέσω της μη αναφοράς του με τον παράλληλο τονισμό της πράξης τα βλάχικα, ενώ στην τρίτη περίπτωση οι δράστες/συσχετιζόμενοι οι Βλάχοι θεματοποιούνται και υπερτονίζονται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την απόδοση πλήρους υπευθυνότητας των Βλάχων για τη χρήση της ελληνικής σε συγκεκριμένα επικοινωνιακά πλαίσια. Επίσης, ο πολιτικός χρησιμοποιεί το επίρρημα αποκλειστικά ως αξιολογικό στοιχείο, για να δείξει τη οριοθετημένη χρήση της ελληνικής γλώσσας, άρα και της βλαχικής. Η τοποθέτησή του είναι κανονιστική και ρέπει προς την αυστηρή οριοθέτηση των πλαισίων χρήσης της βλαχικής γλώσσας, καθιστώντας την ανεπαρκή ή απορριπτέα στα επίσημα επικοινωνιακά περιβάλλοντα.

Απόσπασμα 3^ο

Δικαίως θα μπορούσε να ρωτήσει κάποιος, μετά απ' όλα αυτά, είναι κακό να γράφουμε τα «βλάχικα» και να τα διδάξουμε; Η απάντηση είναι όχι, δεν είναι κακό. Αποτελούν ένα πολύτιμο πολιτισμικό στοιχείο που μπορούμε να το καταγράψουμε και να το διατηρήσουμε. Υπάρχει όμως ένα μεγάλο «αλλά»... Η Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων έχει δώσει ξεκάθαρες απαντήσεις σ' αυτό το «αλλά». Η εκμάθηση των «βλάχικων» μπορεί να γίνεται με χρήση ΜΟΝΟ του ελληνικού αλφαβήτου και να αφορά τις τοπικές διαλέκτους και όχι μια ενιαία γλώσσα. Εκμάθηση δηλαδή της συγκεκριμένης τοπικής διαλέκτου και όχι γενικά της «βλάχικης γλώσσας». Τα λατινικά γραφήματα χρησιμοποιήθηκαν αργότερα από κάποιους που δεν γεννήθηκαν ούτε έζησαν στις πατρογονικές βλάχικες εστίες αλλά στη διασπορά, και φυσικά εξυπηρετούσαν σκοπιμότητες.

Προς την ίδια κατεύθυνση, αξιοποιεί υλικές διαδικασίες με τη μορφή ερώτησης και τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου μετά απ' όλα αυτά, είναι κακό να γράφουμε τα «βλάχικα» και να τα

διδάξουμε; Εκφράζοντας λεξικογραμματικά μια συλλογικότητα ως προς τη χρήση της βλάχικης γλώσσας και έναν προβληματισμό ως προς τη καταγραφή και τη χρήση της στο πλαίσιο διδασκαλίας. Απαντά ακριβώς παρακάτω στο ερώτημα που έθεσε με την επιλογή μιας συσχετιστικής διαδικασίας και της αξιολογικής λέξης *πολύτιμο*, *Αποτελούν ένα πολύτιμο πολιτισμικό στοιχείο*, διαμορφώνοντας μια θετική στάση απέναντι στη χρήση της. Καταλήγει στην αποκρυστάλλωση της στάσης του, αξιοποιώντας συσχετιστικές διαδικασίες *Η εκμάθηση των «βλάχικων» μπορεί να γίνεται με χρήση ΜΟΝΟ του ελληνικού αλφαβήτου και να αφορά τις τοπικές διαλέκτους και όχι μια ενιαία γλώσσα και κεφαλαιογράμματα γραφή για το αξιολογικό επίρρημα ΜΟΝΟ*. Η στάση που εκφράζεται είναι απόλυτη υπέρ της χρήσης του ελληνικού αλφάβητου για την καταγραφή της βλάχικης γλώσσας. Ολοκληρώνει την τοποθέτησή του με ένα ακόμα επιχείρημα το οποίο αποτυπώνεται με τη χρήση μιας υλικής διαδικασίας *Τα λατινικά γραφήματα χρησιμοποιήθηκαν αργότερα από κάποιους στην οποία, όπως φαίνεται, ο πολιτικός επιλέγει να συσκοτίσει τον δρόμο με τη χρήση της παθητικής σύνταξης και της αόριστης αντωνυμίας κάποιους, τους οποίους ορίζει και ταυτοτικά ως ομογενείς στη διασπορά με τη χρήση υλικών διαδικασιών δεν γεννήθηκαν ούτε έζησαν στις πατρογονικές βλάχικες εστίες αλλά στη διασπορά, και φυσικά εξυπηρετούσαν σκοπιμότητες, οι οποίες συνδέουν τη χρήση του λατινικού αλφαβήτου με ρουμανόφιλους κύκλους*.

Συμπεράσματα

Από την παραπάνω ανάλυση φαίνεται πως οι στάσεις απέναντι στην καταγραφή της βλάχικης γλώσσας ποικίλουν. Σε άλλες περιπτώσεις υποστηρίζεται η επιστημονική καταγραφή της με το διεθνές φωνητικό αλφάβητο, σε άλλες η καταγραφή με το ελληνικό αλφάβητο, σε άλλες η καταγραφή με το λατινικό αλφάβητο, ενώ άλλες απόψεις απορρίπτουν εντελώς την καταγραφή της. Η τελευταία στάση απορρέει από τη συλλογιστική ότι η καταγραφή συνδέεται με το Κουτσοβλαχικό ζήτημα και είναι ιδεολογικοπολιτικά φορτισμένη, στοχεύοντας στον προσηλυτισμό των Βλάχων και στην «απελευθέρωση των αλύτρωτων ομογενών τους» στη Βαλκανική χερσόνησο (Παυλίδης, χ.χ.). Παράλληλα, με

το ίδιο σκεπτικό απορρίπτεται η χρήση λατινικού αλφάβητου ως ένδειξη ρουμανοφιλίας (Kahl, 2011). Παρόλα αυτά, η καταγραφή σε επιστημονικό επίπεδο δεν ενέχει επικινδυνότητα, καθώς η γλωσσολογική επιστήμη προωθεί την καταγραφή των προφορικών γλωσσών, όταν αυτές για κάποιους λόγους πρέπει να καταγραφούν. Στην προκειμένη περίπτωση, για να αποτελέσουν ανεξίτηλο κομμάτι πολιτισμικής παράδοσης.

Πέραν των στάσεων απέναντι στην καταγραφή της βλάχικης γλώσσας από την ανάλυση προέκυψαν και γλωσσικά στερεότυπα σχετικά με την αξία της, αλλά και στοιχεία στιγματισμού της. Συγκεκριμένα, αναδείχθηκε η μη αποδεκτότητά της σε πλαίσιο διδασκαλίας, η αναγνώρισή της μόνο ως στοιχείο προφορικής κληρονομιάς. Αυτό μπορεί να επιβεβαιωθεί από τον ισχυρισμό της Snell (2015, 26), σύμφωνα με την οποία το σχολείο, ως το κατεξοχήν περιβάλλον διδασκαλίας, φαίνεται να ενισχύει τις θετικές στάσεις για την πρότυπη ποικιλία και να την νομιμοποιεί ως ανώτερη και σωστότερη, αποκλείοντας άλλες ποικιλίες. Επιπλέον, φάνηκε πως σε κάποιες περιπτώσεις η βλάχικη γλώσσα εκλαμβάνεται ως απειλή για την εθνική ακεραιότητα, γεγονός που οδηγεί στην απόρριψη ενός πολύ σημαντικού κομματιού της πολιτισμικής ταυτότητας των Βλάχων.

Βέβαια, υπό επιστημονικό-γλωσσολογικό πρίσμα, η διατήρησή της φαντάζει αναγκαία, δεδομένου ότι αποτελεί γλώσσα χαμηλής βιωσιμότητας. Σ' αυτό το πλαίσιο, όλες οι γλωσσικές ποικιλίες είναι ισότιμες, καθώς εν δυνάμει μπορούν να επιτελέσουν όλες τις λειτουργίες που αντιστοιχούν στις ανάγκες των κοινωνιών. Παρόλα αυτά είναι συνήθεις τέτοιου είδους γλωσσικές προκαταλήψεις κυρίως εις βάρος των ποικιλιών που ομιλούνται σε αγροτικές, αποκεντρωμένες περιοχές. Ενυπάρχει στην συνείδηση των ομιλητών η σύνδεση μεταξύ πρότυπης ποικιλίας, σωστής επιλογής, υψηλού επιπέδου μόρφωσης, κύρους και τυπικού ύφους (Hudson, 1980:191-194). Αυτόματα, οι υπόλοιπες εκφάνσεις της ποικιλότητας αποτελούν, σύμφωνα με αυτή την οπτική, παρεκκλίσεις. Σύμφωνα με την Ιωαννίδου (2022), οι ποικιλίες αυτές που εντοπίζονται σε περιβάλλοντα κοινωνικής διγλωσσίας και θεωρούνται υποδεέστερες, βρίσκουν συχνά αναγνώριση, πέρα από τη λογοτεχνία και το θέατρο, στον πολιτικό λόγο, όπως φάνηκε από την παραπάνω ανάλυση.

Δεύτερον, οι βλαχόφωνοι Έλληνες στην πλειονότητά τους δεν θεώρησαν ποτέ τον εαυτό τους ως ξεχωριστή εθνότητα, αλλά πάντα αυτοπροσδιορίζονται ως Έλληνες (Μέρτζος, 2010). Η αρωμουνική είναι μια νεολατινική αυτόνομη γλώσσα, ισότιμη με τη ρουμανική, την ιταλική, τη γαλλική, δεν είναι διάλεκτος της ρουμανικής.

Βιβλιογραφία

- Ανδρουτσόπουλος, Γ. (2001). Γλωσσολογικές Προσεγγίσεις στον Δημοσιογραφικό λόγο: Είδη, Ποικιλότητα και Ιδεολογία. Στο *Δημοσιογραφία και Γλώσσα, Πρακτικά Συνεδρίου 15-16 Απριλίου 2000*: Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα της Ενώσεως Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών: 167-183.
- Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. (2011). *Ταυτότητες, Αφηγήσεις και Γλωσσική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Γιαλαμπούκη, Α. (2010). *Μεταφέροντας τον Λόγο Τρίτων: Ενδείκτες Αναπαράστασης Λόγου στον Τηλεοπτικό Ειδησεογραφικό Λόγο*. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα, 30: 162-174.
- de Beer, (2009). *Global Journalism: Topical Issues and Media Systems*. Boston: Pearson.
- Δούκα, Α., Φτεριιάτη, Α. & Αρχάκης, Α. (2016). Ειδησεογραφικός Λόγος και Κριτική Γλωσσική Εκπαίδευση στο Πλαίσιο των Πολυγραμματισμών: Διδακτικές Προτάσεις για το Γλωσσικό Μάθημα της Β' Λυκείου. Στο Α. Στάμου, Π. Πολίτης, Α. Αρχάκης. (επιμ.) *Γλωσσική Ποικιλότητα και Κριτικοί Γραμματισμοί στον Λόγο της Μαζικής Κουλτούρας: Εκπαιδευτικές Προτάσεις για το Γλωσσικό Μάθημα*: Καβάλα: Σαΐτα: 13-55. Ανακτήθηκε 5 Δεκεμβρίου, 2019, από το <https://www.openbook.gr/glossiki-poikilotita-kai-kritikoi-grammatismoι/>
- Έξαρχος, Γ. (2001). *Οι Ελληνοβλάχοι. (Αρμάνοι)*. Τόμος Α. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. London and New York: Longman.

- Halliday, M. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. 2η εκδ. London: Edward Arnold.
- Ιωαννίδου, Ε. (2022). Στάσεις απέναντι στη γλώσσα. Στο Δ. Γούτσος & Σ. Μπέλλα (επιμ.), *Κοινωνιογλωσσολογία*: Αθήνα: Gutenberg.
- Kahl, T. (2011). Ποιες είναι οι πιθανότητες επιβίωσης της αρμάνικης (βλάχικης); Επισημάνσεις σχετικά με την απώλεια και τη διατήρηση μιας γλώσσας. *Γλωσσολογία* 19: 33-44.
- Κακριδής- Ferrari, M. (2007). Στάσεις Απέναντι στη Γλώσσα. Θέματα Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε 1 Δεκεμβρίου, 2020, από το https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_03/index.html.
- Κατσάνης, Ν., Ντίνας, Κ. (2010). Οι Βλάχοι της Ελλάδας. *Άρδην*, τ. 76.
- Κολτσιδάς, Α. (1998). Η σημερινή κατάσταση της κουτσοβλάχικης γλώσσας στον ελλαδικό χώρο: ιστορική, εθνολογική, κοινωνική και γλωσσολογική διάσταση. *Μακεδονικά*, 31(1): 185-212. Ανακτήθηκε 26/3/2021 από <https://doi.org/10.12681/makedonika.12>
- Λύκου, Χ. (2000). Η Συστημική λειτουργική γραμματική του Μ.Α.Κ. Halliday. Γλωσσικός Υπολογιστής II. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε 8 Δεκεμβρίου, 2019, από το <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/default.html>
- Μαλικούτη-Drachman, Α. (2000). Συρρίκνωση διαλεκτικών συστημάτων. Στο Α. Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Η ελληνική γλώσσα και οι διάλεκτοί της*. Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ & Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε 6/3/2021 από https://www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/studies/dialects/thema_a_2_2/index.html
- Μέρτζος, Ι. Ν. (2010). *Οι Αρμάνοι Βλάχοι*. Θεσσαλονίκη: Φιλόπτωχος Αδελφότης Ανδρών Θεσσαλονίκης.
- Μπέης, Σ. & Φ. Δασούλας. (2017). Πρόταση για το Σύστημα Γραφής της Βλάχικης Γλώσσας. *Γλωσσολογία*, 25: 51-69.

- Παυλίδης, Ι. Π. (χ.χ.). Η ρουμάνικη προπαγάνδα κι εμείς οι βλαχόφωνοι Έλληνες. Ορειβατικός Σύλλογος Λάιστας Ζαγορίου Ιωαννίνων. Ανακτήθηκε 28/3/2021 από <https://vlachspopsv.gr/wp-content/uploads/2020>
- Σελλά- Μάζη Ελένη. (2016). *Διγλωσσία, Εθνική Ταυτότητα και Μειονοτικές Γλώσσες*. Αθήνα: Λειμών.
- Siguan, M. (1990). *Les Minorites linguistiques dans la Communaute Economique Europeenne: Espagne, Europe, Grece, Serie "documentation"*. Bruxelles- Luxembourg: Office des publications officielles Communautés Europeennes.
- Σιώκης, Ν. (2002). Η βλάχικη γλώσσα και οι προσπάθειες διατήρησής της από Βλάχους απόδημους. *Ελιμειακά*, 47-48. Θεσσαλονίκη.
- Snell, J. (2015). Linguistic ethnographic perspectives on working-class children's speech: challenging discourses of deficit. In J. Snell, J., F. Copland, & S. Shaw (eds), *Linguistic Ethnography: Interdisciplinary Explorations*. London: Palgrave.
- Στάμου, Α.Γ. (2011). *Η Κριτική Ανάλυση Λόγου των Περιβαλλοντικών Κειμένων: Προς μια Κριτική Γλωσσική Επίγνωση. 12 Κείμενα για τη Γλωσσολογία: Πρακτικά των Ετήσιων Συναντήσεων του Τομέα Γλωσσολογίας: Πινακάτες Πηλίου: Κοντύλι: 179-193.*
- Στάμου, Α. (2014). Η Κριτική Ανάλυση Λόγου: Μελετώντας τον Ιδεολογικό Ρόλο της Γλώσσας. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού & Β. Τσάκωνα (επίμ.) *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος: 149-188.
- Τσιτσιπής, Α. Δ. (2001). Στάσεις Απέναντι στη Γλώσσα. Στο Χριστίδης Α.-Φ. (επιμ.) *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα: Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: 78-80.*
- Χριστίδης, Α. Φ. (2001). Πολυγλωσσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο Α. Φ. Χριστίδης (Επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα: Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.*